

תמצית הש"ס

קידושין ס"ד – בבא קמא י"ב

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (פסחים נ.).

נאמנות האב על ביתו

ס"ד. אב נאמן לומר שקידש את בתו, או שקידשה וגירשה שקיבל את גיטה, והיא פסולה לכהונה, ודווקא כשהבת קטנה אבל אם היא גדולה כשאמר זאת אינו נאמן ומותרת לכהן, וכן אין האב נאמן לומר נשבת ופדיתיה לפוסלה לכהונה משום ספק זונה, אף שהיא קטנה.

טעם הנאמנות הוא דרחמנא הימניה דכתיב "את ביתי נתתי לאיש הזה", כשאמר "לאיש" הרי אסר את ביתו על הכל, וכשאמר "הזה" הרי התיר אותה לאיש זה, ואיירי בקטנה או נערה, אבל בבוגרת לא מישתעי קרא. ואין הנאמנות מדין "בידו" דאין בידו לגרשה, וגם לקדשה תלוי ברצון הבעל.

להו"א נאמנות האב היא מדין "בידו" דמה לו לשקר שהרי הוא יכול לקדשה לאחר ולקבל גיטה ולפוסלה, והא דאין בידו לאוסרה לכהונה, צ"ל דס"ל כרבי דוסתאי בן יהודה שאם נישאת לחלל אינה נפסלת לכהונה, דבנות ישראל מקוה טהרה לחללים וכל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו (וא"ת הרי בידו לקדשה ולגרשה, י"ל דאינה נפסלת אלא מכהונה ולא מתרומה, והשבויה פסולה אף לתרומה), וס"ל כר"ע שאין קידושין תופסים בחיבי לאוין, ולכן אינו יכול להשיאה למזור, וס"ל כרבי ישבב שגם בחיבי עשה כגון מצרי ואדומי אין קידושין תופסים, (ודלא כרבי סימאי דס"ל שבאלמנה לכה"ג לא הוי ממזר לר"ע). והגמ' שואלת שגם לרבי ישבב י"ל שלא בא אלא לאפוקי מרי' סימאי, וא"כ הרי בידו להשיאה לחיבי עשה.

נאמנות הבעל לענין חיוב אשתו ביבום

במתני' מבואר שבעל נאמן לומר בשעת מיתתו שיש לו בנים ואין אשתו זקוקה ליבום, ואינו נאמן לומר שיש לו אחים.

והנה לכאן מתני' כשיטת רבי דס"ל שנאמן להתיר ואין נאמן לאסור כלומר שנאמן במה שאמר בשעת קידושין ולא במה שאמר בשעת מיתה, (באופן שסותר את מה שאמר בשעת נישואין אמנם הקידושין לא היו על תנאי זה), אבל שיטת רבי נתן שנאמן אף לאסור.

רבא מבאר שאם חוזר בו נאמן לאסור שלא רוצה שיהיה העון מחמתו, ואם אינו חוזר בו אינו נאמן לדלעורה קא מיכוון.

אביי ס"ל דאם נאמן כשחוזר בו, כ"ש שנאמן כשאינו חוזר בו, ועל כן מפרש אביי שאם אינו מוחזק באחים ולא בבנים, אינו נאמן לאוסרה, אבל אם מוחזק באחים ולא בבנים חזקה בעלמא בלא עדים, לרבי נאמן שהרי יכול לפוטרה מיבם ע"י גט שיתן סמוך למיתתו, ונאמנות מה לי לשקר היא כעדים, ולרבי נתן אינו נאמן דמה לי לשקר זה כחזקה, ואין החזקה עוקרת לגמרי חזקתה שהיא חייבת יבום ומ"מ אם אינו חוזר בו ומותרת.

מקדש ביתו ולא פירש איזה בת קידש

ס"ד: המקדש את ביתו בסתמא ולא פירש איזה אין הבוגרת בכלל ומותרת לכל אדם בלא גט. ואם יש כמה קטנות למ"ד קידושין שאין

מסורים לביאה הוה קידושין כל הקטנות בכלל, ולמ"ד לא הוה קידושין אין הקטנה מקודשת כיון שהיא אסורה מדין ספק אחות אשה, ואיירי מתני' כשיש שם רק קטנה אחת ומותר בקטנה (ובוגרות היינו בוגרות דעלמא), ואיירי כשהגדולה עשתה את אביה שליח לקדש, ואף היכא שאמרה לו שכסף קידושיה שלו תולים שקידש את הקטנה, משום שהיא מצוה המוטלת עליו, דכתיב "ואת בנותיכם תנו לאנשים".

ואם יש לו ב' כיתי בנות משתי נשים שנשא שניה לאחר מיתת הראשונה ואמר קידשתי את ביתי הגדולה ואינו יודע איזה, לר"מ כולם אסורות חוץ מהקטנה שבקטנות, מפני שהאדם מכניס עצמו לספק שיצטרך לשאל לחכמים, אלא כוונתו לגדולה שבגדולות, ולרבי יוסי כולם מותרות חוץ מהגדולה שבגדולות, מפני שאין האדם מכניס עצמו לספק. וכן נחלקו ר"מ ורבי יוסי במקדש בתו הקטנה, וצריכא (דקטנה י"ל שאינה נקראת אלא הכי קטנה, אבל גדולה נקראת כל מי שהיא גדולה יותר מאחרת מפני שהוא שבח לאדם לקרות לבתו גדולה).

והמחלוקת שמצינו לגבי הנודר עד פני פסח מוחלפת שם השיטה ולר"מ אסור עד שיצא הפסח ולרבי יוסי אסור עד שיגיע פסח, (ואם אמר עד הפסח אסור עד שיגיע, ואם אמר עד שיהא אסור עד שיצא כיון שאמר לישנא יתירא). וכן מצינו לגבי הנודר עד דבר שזמנו קבוע כגון פסח ויו"ט, (למעוטי קציר ובציר שלכו"ע לא נתכוון אלא לתחילתו), שלר"מ אסור עד שיצא ולרבי יוסי עד שיגיע.

ואם יש לאדם זה אשה אחת סובר אביי שלכו"ע כוונתו לגדולה ביותר או לקטנה ביותר, ולאמצעית הוא קורא בשמה, ולפי זה איירי מתני' שאין אמצעית בקטנות, שאם יש אמצעית היא מותרת, אבל האמצעית שבגדולות אסורה. ולפי זה המחלוקת לגבי פסח הוא מחלוקת בביאור לשון בני אדם והאיסור הוא משום דפני היינו שיהא הפסח פנוי ועובר.

ס"ה. נאמנות האדם לאסור את עצמו או את אחרים- האומר לאשה קידשתין והיא מכחישה, או שאומרת שקידש את ביתה, או שהיא אומרת שקידשה והוא מכחיש, או שהוא אומר שקידש את ביתה, אין אחד מהם נאמן לאסור את חברו, ואפי' האשה שאוסרת את עצמה על כל העולם אינה נאמנת לאוסרו, וכן אינה נאמנת לאסור ביתה אפי' מדרבנן ומותר בקרובות הקטנה, אבל הוא עצמו אסור כפי מה שאמר דשויה אנפשיה חתיכא דאיסורא.

ואם האשה אמרה קידשתי והוא מכחיש מבקשים ממנו לתת לה גט כדי להתירה, אע"פ שהוא אוסר עצמו בקרובותיה, ואם נתן גט מעצמו כופין אותו לתת כתובה דגלי דעתיה דקדשה, וארוסה יש לה כתובה.

עד אחד

בקידושין- המקדש בעד אחד לרב יהודה אין חוששין לקידושיו, ואם שניהם מודים לדברי העד לרב יהודה לא היה ברור מה הדין בכזה אופן, אם החסרון הוא משום שאינו נאמן והם האמינוהו, או שהחסרון בע"א הוא שאין קידושין חלים בלא עדים, דיליף דבר דבר ממון, וא"כ אף שהם מודים אינה

מקודשת. ולרב ושמואל גם בזה אין חוששין לקידושין, וכן הורו בני דינא רבה (י"מ ב"ד של רב וי"מ ב"ד של רב).

ומסקנת הסוגיא לרב כהנא המקדש בע"א אין חוששים לקידושין, דיליף דבר דבר מממונן, ומ"מ אין כאן דין הודאת בע"ד כמאה עדים, כיון שהוא חב לאחרים שהקרובים נאסרים, ולרב פפא חוששים לקידושין. והיכא שאין אפי' ע"א אינה מקודשת, דע"א מועיל לחייב שבועה בדיני ממונות, ולהכי י"ל שמועיל גם לקיום הקידושין היכא ששניהם מוידים.

ממתני' דקתני האומר לאשה קידשתך וכו' אין ראייה שהמקדש בע"א חוששין לקידושין, ד"ל דאירי באמר קידשתי בפני פלוני ופלוני והלכו למדה"י והוא נאמן לאסור את עצמו.

המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי אפי' לאחר זמן לב"ה צריכה גט שני ולב"ש א"צ גט שני, ואם נגדרשה מן האירוסין מוידים ב"ה שא"צ גט שני מפני שאין ליבו גס בה. הגמ' מבארת דלא איירי בעד אחד ונחלקו אם חוששים לקידושין בע"א ואירי כששניהם מוידים, אלא איירי שהיו עדים על היחוד, ומחלוקתם היא אם אומרים "הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה" כיון שליבו גס בה, או לא, ומן האירוסין שאין ליבו גס בה, ודאי שאין כאן עידי ביאה.

ס"ה: שניים שבאו ממדה"י ויש עמהם אשה וחבילה וכל אחד טוען שהאשה שלו והשני הוא ועבדו והחבילה שלו, והאשה טוענת ששניהם הם עבדיה והחבילה שלה, צריכים שניהם לתת לה גט, וגובה את כתובתה מהחבילה. הגמ' מבארת דלא איירי בעד אחד וצריכה גט כדי להתירה לינשא, וגובה כתובתה מן החבילה מנ"ל, והמותר בספק עד שיבוא אליה, שהרי ע"א בהכחשה אינו נאמן, אלא מותרת לעלמא בלא גט, ואם רוצה לגבות כתובתה מהחבילה צריכה ב' גיטין שיתנו לה הם מעצמם, אבל בלא זה תהא החבילה מנוחת עד שיבוא אליה, ואשמועינן כר"מ דס"ל שמשלטין משתעבדים לכתובה.

בדיני ממונות א"צ עדים לקיומא (לחלוקת נכסי שותפין כשלא חוזרים בהם ומכחישים את טענת השני) דלא איברו סהדי אלא לשקרי המוכחישים וטוענים שלא כך היה.

אמר לו עד אחד... והלה שותק-

אמר לו ע"א **אכלת חלב** בשוגג ואתה חייב קרבן, והלה שותק נאמן העד וכשר הקרבן, והא דכתיב "או הודע" ולא שידועוהו אחרים היינו כשהוא מכחיש, ואם הוא אומר לא אכלתי פטור.

אמר לו ע"א **נטמאו טהרותיך** והלה שותק נאמן העד, ואם אומר לא נטמאו טהור.

ס"ו. אמר לו ע"א **שורך נרבע** ואסור להקרבה והלה שותק נאמן העד, אבל לענין סקילה צריך ב' עדים, וכן הבעלים נאמן לומר ששורו נרבע או שהמית, וצריכא.

אמר לו ע"א **אשתך זינתה** והלה שותק, לאביי נאמן, ולרבה אינו נאמן דאין דבר שבערוה פחות משניים, (ונחלקו בכוונת שמואל "אי מהימין עלך זיל אפקה" אם כוונתו שהעד נאמן ואינו גזלן, או שכוונתו שהעד נאמן עלך כשניים).

מעשה בינאי המלך שהיה מהכהנים של בית חשמונאי שכבש ס' כרכים גדולים וכו' הקים להם בציץ שבין עיניו, ואמר לו זקן אחד די לך בכתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן, שהיו אומרים שאמו נשבת במודיעים ושבויה פסולה לכהונה ונשאה אביו והוא חלל, ויבוקש הדבר ולא נמצא, ואמר לו אלעזר בן פועירה שיהרגם ותורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה יבוא וילמוד, (ונזרקה בו אסיקורסות שהרי תורה שבעל פה מה שהא עליה), ויהגרו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם, עד שבא שמעון בן שטח שהרי אחי אשתו והיא החביאתו והחזיר עטרה ליושנה.

הגמ' מבארת שהיה ע"א שנשבת אמו, והכחישוהו ב' עדים, ומבואר שאם לא היו מכחישים היה נאמן, ולרבה היו ב' עדים והיו ב' אחרים שהזימו אותם ולכן לא היו הראשונים נאמנים, או שהכניסו שפחה כנענית במקומה לפני שנתייחדה עם השובים בלא עדים. אבל אם היו תרי

ותרי אין סומכים על המתירים יותר מעל האוסרים ואף שהאשה בחזקת כשרות, מ"מ היא לא באה לפנינו, ולכן אין חזקת כשרות.

ס"ז: מקוה שהיתה בחזקת שלימה ומדדו אותה ונמצאת חסירה, ר"ט סבר שהטהרות שנעשו על גבה טהורות, מפני שהמקוה בחזקת שלימה והשתא הוא דחסר, ור"ע אמר שהאדם בחזקת טמא ואין לטהרו מספק, ור"ט רצה לדמות לעובד ע"ג המזבח נודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה שעבודתו כשרה, (דכתיב "והיתה לו ולזרעו אחריו" וי"א מדכתיב "ברך ד' חילו", וי"א מדכתיב "הכהן אשר יהיה בימים ההם"), ור"ע אמר לו שזה דומה לנודע שהוא בעל מום שעבודתו פסולה אפי' היה שוגג (דכתיב "את בריתי שלום" והו' קטיעא לומר שיהיה שלם), דמקוה פסולו ביחיד דעד אחד נאמן באיסורים ובעל מום פסולו ביחיד כדלהלן, משא"כ בן גרושה ובן חלוצה פסולם בשניים, ועוד דמקוה ובעל מום פסולם בגופם, משא"כ בן גרושה ובן חלוצה פסולם מאחרים מחמת אמו, והודה ר"ט לר"ע.

רבא רוצה להוכיח כדבריו מהא דתני "פסולו ביחיד", דודאי איירי בדשתיק, דאי מכחיש אינו נאמן, ועל זה אמר שכן גרושה וחלוצה צריך שניים. ואביי מבאר דאיירי במכחיש, ומ"מ נאמן משום דאפשר לברר, וזה הכונה פסולו בגופו וכן מקוה חסרונו לפנינו.

אחרי מי מתייחס הולד

יש קידושין ואין עבירה שהקידושין תופסים ומותרים הולד הולך אחר הזכר, כגון כהנת לויא וישראלית שנישאו לכהן לוי וישראל, ולענין כהונה ולויא הולכים אחר האב דכתיב "למשפחותם לבית אבותם".

יש קידושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום משניהם, כגון אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתניה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין דס"ל קידושין תופסים בחייבי לאוין.

אשה שלא תופסים בה קידושין דווקא בבעל זה הולד ממזר, כגון הבא על אחת מכל העריות שבתורה חייבי כריתות.

אשה שלא שייך בה תפיסת קידושין כלל הולד כמותה, כגון ולד שפחה הוי עבד ואם שחררו הבעלים הוא כשר ונכרית הולד נכרי ואם נתגיר הוי גר כשר.

ס"ז. גר שנשא ממזרת הולד ממזר, לרבי יוסי גר מותר בממזרת דקהל גרים לא איקרי קהל, ולר"י גר אסור בממזרת.

חלל שנשא בת ישראל הולד הולך אחר הזכר, ולרבי דוסתאי בן ר"י הולד כשר.

ישראל שנשא חללה הולד הולך אחר הזכר.

מצרי שני שנשא מצרית ראשונה שאביו והיא התגיירו לרבה בר בר חנה בנה שלישי ומותר בישראלית דכתיב "דור שלישי יבוא להם" אבל ישראל שנשא מצרית או מצרי שנשא ישראל הולכים אחר הפסול, ולרב דימי בנה שני דכתיב "אשר יולדו" דבתר אימייה המולידה שדין ליה.

ס"ז: באומות הולכים אחר הזכר שאם אחד מן האומות שאינם מארץ ישראל שאמרו הכתוב עליהם "לא תחיה כל נשמה" בא על הכנענית ושאר עמים שבא"י קרויים ע"ש הכנענים והוליד בן מותר לקנותו בעבד, אבל אם כנעני בא על אחת מן האומות והוליד בן אסור לקנותו בעבד.

בגרים הולכים אחר הפגום שבשניהם והיינו עמוני שנשא מצרית, שאם הוא זכר דינו כעמוני שאסור לעולם, ואם היא נקיבה דינה כמצרית שאסורה ג' דורות, אבל עמונית מותרת מיד.

מתי תופסים קידושין

אין קידושין תופסין בחייבי כריתות דכתיב "והיתה לאיש אחרי" לאחרים ולא לקרובים. הגמ' אומרת שאין ללמוד מפסוק זה אלא אחות אשה שלא תופס בה קידושין, ואף שאפשר ללמוד שאר עריות מאחות אשה, מ"מ אשת אח א"א ללמוד שכן יש לה התר במקום מצוה יבוס, וכן א"א ללמוד אשת איש שכן יש לה התר בחיי אסורה ע"י גט, ועל כן לומדים מהקישא דרבי יונה דכתיב "כל אשר

עשרה יוחסין:

סוגי היוחסין שעלו מבבל ודינם

י' יוחסין עלו מבבל, כהנים לוויים וישראלים חללים גרים ומשוחררים ממזרים נתינים גבעונים שתוקי ואסופי.

שתוקי היינו שמכיר את אמו ולא את אביו. ואבא שאול היה קורא לו בדוקי.

אסופי היינו שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא את אמו.

כהנים לוויים וישראלים מותרים לבוא זה בזה, אבל חללה בלא וגירות ומשוחררת בחזקת זונה.

לוויים וישראלים חללים גרים ומשוחררים מותרים לבוא זה בזה.

גרים ומשוחררים ממזרים ונתינים שתוקי ואסופי מותרים לבוא זה בזה, דקהל גרים לא איקרי קהל, ושתוקי ואסופי הם ספק ממזרים ומותרים בממזרים.

עלית עזרא מבבל לארץ ישראל

בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, דכתיב "וקמת ועלית", וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, דכתיב...אשר העלה ואשר הביא את בני" מארץ צפון ומכל הארצות וכו'.

ס"ט: לרבי אלעזר לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקיה כיון שעלו עמו חכמי הדור ולא היה עוד בבבל מי שיתעסק לייחסם, והפריש הפסולים ולקחם עמו, והעולים הכיורים וזוהרו בהם, ובדורות הבאים היו בלשכת הגזית מייחסי כהונה ולווייה.

לאבני הפסולים עלו מבבל לא"י מאליהם, ולרבא העלום בע"כ. לל"ק נחלקו אם ניקה עזרא את בבל מפסולים, ולל"ב המחלוקת אם אם רק הפריש את הפסולים ועלו מאליהם, או שהעלם בע"כ.

וגם למ"ד העלום וא"כ ידעו מהם בני א"י, מ"מ בדורות שאח"כ לא ידעו מהם. ולא מצא עזרא לוויים אלא אלו שקצצו בהונות ידיהם בשיניהם ואמרו איך נשיר את שיר ד' על אדמת ניכר, ושאר הלויים לא עלו לפי שהיו בבבל בשלוח, ובירושלים היו בעוני ובטורח מלאכה ובפחד משום שלא נזהר אלא בהעלאת הפסולים ולא בכשרים.

כל הארצות עיסה לא"י, לפי שהכהנים מצויים בא"י והיו עסוקים לבדוק ביוחסין וא"י עיסה לבבל.

הגמ' מביאה מקורות לכל סוגי היוחסין שהעלה עזרא מבבל.

ומבני הכהנים... אלה בקשו כתבם המתייחסים ולא נמצאו ויגואלו מן הכהונה... אשר לא יאכלו מקודש הקדשים - שלא אכלו אלא תרומה, ואף שמעלין מתרומה ליוחסין ומותר לכהן לישא בת מי שאוכל תרומה בלי לבדוק, לל"ק לא חשש שיעלום כיון דריע חזקתייהו שאין אוכלים בקדשי המקדש, והאכילום אף בתרומה דאורייתא תרומת ארץ ישראל, ולל"ב לא אכלו אלא בתרומה דרבנן תרומת פיורת וירק, אבל לא בתרומת דגן תירוש ויצהר, ואין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין.

ע. כל הנושא אשה שאינה הוגנת הפסולה לו מעלה עליו הכתוב כאילו חרש את כל העולם וזרעו מלח. ואליהו כותב והקב"ה חותם אי לו לפוסל את זרעו ולפוגם את משפחתו ולנושא אשה שאינה הוגנת לו ואליהו כופתו והקב"ה רוצעו.

כל הנושא אשה לשום ממוזן הוין לו בנים שאינם מהוגנים, וממוזנו נכסי מילוג וממוזנה נכסי צאן ברזל יאבד בתוך חודש.

כל הפוסל פסול והיינו המגדף תמיד את המשפחות הוא עצמו פסול, ואינו מדבר בשבחה לעולם, ובמוזנו פוסל. רב יהודה נידה מי שהיה רגיל לקרות לאנשים עבדים, והכריז עליו שהוא עבד, וזימן רב נחמן את רב יהודה לדין, ואמר לו רב הונא שאינו מחויב ללכת אבל ילך מפני כבוד בית הנשיא, וכשראה רב נחמן שהוא אדם גדול שאלו למה בא, והראה לו רב יהודה את שטר ההזמנה, ואמר רב יהודה שנידהו מפני שציער שלוחא דרבנן, ושאלו

יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו", ואמנם בנדה תפסי קידושין ואין הולד ממזר דכתיב "ותהי נדתה עליו" שאפי' בשעת נדתה תהא בה הויה, ולומדים שאר עריות מאחות אשה ולא מנדה דקולא וחומרא לחומרא מקשינן לעשות את הולד ממזר, שהממזרות תלויה בקידושין.

ס"ח. רב אחא בר יעקב לומד חייבי מיתות וחייבי כריתות בק"ו מיבמה שהיא בלאו ולא תפסי בה קידושין דכתיב "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר", אבל שאר חייבי לאוין לומדים מאהובה ושנואה דכתיב בהם "כי תהיין", ואין להעמיד בחייבי עשה דאי שתייהן מצריות שתייהן שנואות, ואם אחת מצרית ואחת ישראלית בעינן שתי נשים מעם אחד, ולא איירי בבעולה לכה"ג דלא כתיב תהיין לכהן. ור"ע מעמיד פסוק זה באלמנה לכה"ג, ולרבי ישבב אי ס"ל שבחייבי עשה קידושין תופסים איירי כי תהיין בחייבי עשה, ואי אף בחייבי עשה אין קידושין תופסים איירי בבעולה לכה"ג דהוי עשה דכתיב "כי אם בתולה מעמיו יקח אשה" (ואינה זונה דפנויה לא נעשית זונה שאין זונה אלא גיור ומשוחררת ושנבעלה בעילת איסור לפסול לה) שקידושין תופסים כיון דהוי לאו שאינו שוה בכל אלא רק בכה"ג, ואף דלא כתיב תהיין לכהן, בע"כ יש לדחוק ולהעמיד בזה.

שפחה כנענית לא תופס בה קידושין דכתיב "שבו לכם פה עם החמור" עם הדומה לחמור, וולדה כמותה דכתיב "האשה וילדיה תהיה לאדוניה".

ס"ח: נכרית לא תופס בה קידושין דכתיב "לא תתחתן בם", וולדה כמותה דכתיב "כי יסיר את בנך מאחרי" והיינו שדווקא בן ישראלית ונכרי קרוי בנך, אבל בן ישראל ונכרית אינו קרוי בנך אלא בנה דלא כתיב "כי תסיר" ומדלא קפיד קרא ש"מ אינו קרוי בנך, (ואמנם עכו"ם ועבד הבא על ישראל אין הכרח שהוא ממזר כשאר הגולדים ממקום דלא תפסי קידושין אלא י"ל שהוא פסול כמו הגולדים מחייבי לאוין או עשה). ואף שפסוק זה איירי בז' אומות, לר"ש דדריש טעמא דקרא ומתיר לקחת משכון מאלמנה עשירה, וא"כ לא איצטרך כי יסיר ולכן לומדים שאר אומות מ"כי יסיר את בנך" לרבות כל המסירים.

ולרבנן דלא דרשי טעמא דקרא ובעינן כי יסיר למעט שאר אומות שאין אדוקין בעבודת כוכבים כמותם אלא מנהג אבותיהם בידיהם לומדים מ"ואחרי כן תבוא אליה ובעלתה" שלפני כן לא תפסי בה קידושין, וולדה כמותה מדכתיב "כי תהיין לאיש וילדו לו" דהיכא דאין קרוי כי תהיין לא קרינן וילדו לו, ולומדים מזה גם שפחה, ומ"האשה וילדיה תהיה לאדוניה" לומדים שהאומר לשפחתו המעוברת הרי את בת חורין גנט שחרור זה וולדך עבד, הולד משוחרר כמותה (כריה"ג, ולרבנן דברין קיימים).

אם יכולים ממזרים ליטהר

ס"ט. לר"ט יכולים הממזרים ליטהר מפסול זרעם ע"י שישא שפחה שאז הולד יהיה עבד ולא ממזר, ואם ישחררו האדון יהיה בן חורין ומותר בישראלית.

הגמ' מוכיחה שדברי ר"ט הם לכתחילה ו"לא יהיה קדש" דאיירי בשפחה שהרי היא כבהמה, שביאותיה הפקר וקדישות, איירי בישראל ולא בממזר, כמנה שאמר רב שמלאי לאושפזיכניה שאם היה מכירו קודם היה מטוהר את בנו, וליכא למימר שהיה אומר לו לגנוב כדי שימכרוהו בעבד עברי המותר בשפחה אבל מוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, שהרי אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג דמצי למיקרי ביה "עד שנת היובל יעבוד עמך".

אמרו חכמים לר"ט טיהרת את הזכרים ולא טיהרת את הנקבות, ואין מועיל שממזרת תינשא לעבד, משום שעבד אין לו חיים דכתיב "עם החמור" עם הדומה לחמור, כבהמה שאין הולד כרוך אחרי האב. לר"א ממזר שנשא שפחה הולד יהיה ממזר ועבד, דאמר קרא "לו" הלך אחר פסולו.

רב נחמן למה הכריז עליו שהוא עבד שהרי כל הפוסל במומו פוסל אינו אמר שיש להכריז על כך, ולבסוף אמר אותו אדם שהוא מבית חשמונאי, ואמר רב יהודה בשם שמואל שכל דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבד הוא, ואמר לו רב נחמן שאין פוסקים הלכה על פי הוראה שנאמרה רק כשהמעשה נגע לאותו חכם שמוא מעשה שבא לידו אמר כך, ואמר רב יהודה שרב מתנה הורה כך, ונזדמן לשם רב מתנה אחרי י"ג שנה שלא היה ואמר שבאמת כך אמר, והטעם מפני שלא נשתיירו מהם אלא רבייתא והיא אמרה שמי שיאמר שהוא מבית חשמונאי הוא עבד שהרג הורדוס את כל זרעם ומלך תחתיהם והיה עבד וקרא בניו על שם חשמונאי ומסתמא לא נשא בנות ישראל, והפילה עצמה ומתה, והכריזו על אותו אדם שהוא עבד, ובאותו יום קרעו כמה כתובות בנהדרעא, ורצו לרוגמו באבנים, ואמר להם שיגלה עוד פסולים של ב' משפחות, וזרקו האבנים לנהר ונסתם הנהר.

כיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור אסור בעשית מלאכה בפני שלשה מפני שהוא גנאי ושפלות לדור להיות כפופים לפני מי שאין לו מי שיעשה מלאכתו, אמנם מעקה נמוך מותר לעשות.

כל האומר אתרונגא שלישי רוחו גסה.

אין משתמשים באשה שלא ילמדנה להיות רגילה בין האנשים, בין גדולה בין קטנה.

קול באשה ערוה.

ע: אין שואלים בשלום אשה שמא יהיו רגילים זה בזה ויבואו לידי חיבה, אפי' ע"י בעלה שמרגיל יבה ודעתה אצלו.

ענייני יוחסין

כהן שיש בו עזות מצח י"א שהוא מצאצאי עבדים שנטמעו בהם, וי"א שאין להרהר אחריו דכתיב "ועמך כמריבי כהן".

כשהקב"ה משרה שכירתו אינו משרה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל.

בישראל נאמר והייתם להם לאלוקים ואח"כ והמה יהיו לי לעם שמתוך שאני מקרבם יהיו לי לעם, ובגרים קודם והייתם לי לעם ואח"כ ואנוכי אהיה לכם לאלוקים שרק אם הם מתקרבים מעצמם תחילה מקרבים אותם מן השמים.

קשים גרים לישראל כספחת מפני שאינם זהירים במצוות, ולומדים מומעשיהם.

ע"א: כשהקב"ה מטהר שבטים שמבדיל את הפסולים ומיחסם, שבטו של לוי מטהר תחילה. וי"א שמשפחה שנטמעה נטמעה, ואמנם היתה משפחה שנטמעה וחכמים מוסרים אותה לבניהם ולתלמידיהם פעם אחת בשבוע, וי"א פעמיים בשבוע, ומסתברא כמ"ד פעם אחת בשבוע, דתניא האומר הריני נזיר אם לא אגלה משפחות יהיה נזיר ולא יגלה.

בימי רבי ובימי רבי פנחס ביקשו לעשות בבל עיסה לא"י שביני א"י יצטרכו לבדוק אחר בני בבל אם באים לישא מהם אשה, ולא הניחום.

אין שחיטה לעוף מן התורה דכתיב "ושפך את דמו".

שמותיו של הקב"ה- שם בן ד' אותיות, קריאתו וכתבתו ופירושו חכמים מוסרים אותו לתלמידיהם פעם אחת בשבוע וי"א פעמיים בשבוע, ומסתברא כמ"ד פעם אחת בשבוע, דכתיב "זה שמי לעלם". והא דכתיב זה זכרי היינו שאני נכתב ב"ה אבל הקריאה היא בא' ד'. ושם בן י"ב אותיות (לא פירושו לנו) היו מוסרים אותו לכל אדם, משרבו הפריצים המשתמשים בו היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה לברך במקדש, שהיו מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים. ושם בן מ"ב אותיות (לא נמסר לנו) אין מוסרים אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מידותיו לנטור איבה, שמא ישתמש בו להקם, וכל היודעו וזהיר בו ומשמרו בטרהרה אהוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל עוה"ז ועוה"ב.

בבל בחזקת כשרה עד שיודע לך במשפחה שאתה בא להדבק בה במה נפסלה, ושאר ארצות בחזקת פסול עד שיודע לך במה נכשרה וצריך לבדוק, ובא"י לענין להשיאו אשה המוחזק לכשר כשר אבל בסתמא בעי

בדיקה, ולענין להוציא אשה מידו המוחזק לפסול פסול אבל בסתמא לא מפקינן.

ע"א: כל ששיחתו בבליית משיאין לו אשה מפני שמחזקים שהוא מבבל, והאידינא דאיכא רמאי שלומדים בבליית כדי שיחזיקום למיחסים חיישינן. זעירי לא רצה לישא בתו של רי"ח לפי שהיה מבבל.

רב יצחק בריה דרב יהודה לא נשא אשה, ואמר לו עולא שגם אנו איננו יודעים יחוסנו, ואף אם עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, שמא אנו מאלו המחליפים נשותיהם זה לזה, ועל כן יש לקחת משפחה שתקנית, שזה מורה על היותה מיוחסת.

אם ראתי ב' בני אדם או ב' משפחות המתגרים זה בזה, שמץ פסול יש באחד מהם, ואין מניחים אותם להדבק אחד בשני ולכן הטילו משמים מריבה ביניהם.

בבל בריאה, מישון מתה כולם ממזרים גמורים, מדי חולה ורוב חולים לחיים ורובם כשרים, ועילם גוססת ורוב גוססים למיתה ורובם פסולים.

גבולות בבל ליוחסין

לרב עד נהר עזק, ולשמואל עד נהר יונאי. ובדיגלת לרב עד בגדא ואוונא, ולשמואל עד מושכני ומושכני בכלל. ובצדו התחתון של דיגלת עד אפמיא תנאה, ואפמיא העליונה כשרה. ובנהר פרת לרב עד אקרא דתולבנקי, ולשמואל עד גישרא דבי פרת, ולרי"ח עד מעבורת דגיזמא. ורב יוסף לייט על הגבול שאמר רב, י"א דכ"ש על גבולו של שמואל, וי"א שגבולו של רב רחוק יותר, ורק בזמננו העבירו הפרסיים את הגשר.

ע"ב: בני בירם מיוחסים כבני בבל.

לרב פפא הגבולות הנ"ל הם נ"מ גם לגבי גט, ולרב יוסף לענין גט הגבול הוא ארבע תניינא דגישרא.

חביל הוא המקום המיוחס בבבל, ושוניא וגוביא המיוחסים בו, ולרבינא אף ציצורא, לרב פפא התערבו בהם כותאי, ולא היא.

שוט מישוט הרי היא מבבל ליוחסין.

חלוזן ניהוונד הרי הם כבבל ליוחסין, וי"א שיש בהם פסולים, וכן הדייב וגניזק, וערי מדי שהם חמדת וחברותיה, וי"א ניהוונד וחברותיה מושכי (ולא מושכני שהיא מיוחסת) חוסקי ורומקי. הומוניא כל בניה עמונים, מסגריא כולם ממזרים, בבירקא יש ב' אחים שמחליפים נשותיהם, בירתא דסטיא סרו מאחרי המקום שצדו דגים בשבת ונידה אותם רב אחאי ברבי יאשיה והשתמדו. מישון לא חשו בה לא משום עבדות ולא משום ממזרות, אלא שכהנים לא הקפידו בה על הגרושות.

ע"ב: כשמת ר"ע נולד רבי, כשמת רבי נולד רב יהודה, כשמת רב יהודה נולד רבא, כשמת רבא נולד רב אשי, ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, וכן עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה נרו של שמואל הרמתי.

ויהיה כהנבאי ופלטיהו בן בניהו מת ואפול על פני ואזעק קול גדול וכו'- י"מ לטובה שהציל את בני הגולה מלהיות עבדים, וי"א לרעה שהיו מתריזים עצמם כלפי מעלה.

שאר ארצות לענין יוחסין- לר"מ רק בבל נקיה מפסולים, ולחכמים כל הארצות בחזקת כשרות.

פסולים לעת"ל- לרבי יוסי ממזרים ונתינים טהורים לעת"ל, ולר"מ לא יהיו טהורים, והלכה כרבי יוסי.

גר בממזרת- לרבי יוסי גר נושא ממזרת, וכן הלכה, ולר"י גר לא ישא ממזרת.

ע"ג: גר ועבד משוחרר וחלל מותרים בכהנת, דלא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים.

שתוקי ואסופי

שתוקי כשר מדאורייתא, מפני שרוב כשרים אצלה ומיעוט פסולים, ואם הם באו לאשה כל דפריש מרובא פריש, ואם היא הלכה אליהם הוי קבוע, ומ"מ התורה לא אסרה אלא ממזר ודאי ולא ממזר ספק, והטעם שחכמים אסרו שתוקי משום שמעלה עשו ביוחסין.

אסופי כשר מדאורייתא, משום שאשת איש בבעלה תולה, וארוסות או נשים שהלך בעליהם למדה"ה הם מיעוטא, ויש גם פניות או שהליכוהו מחמת רעבון, והוי ספק, והתורה לא אסרה אלא ממזר ודאי ולא ממזר ספק, והטעם שחכמים אסרו אסופי משום שמעלה עשו ביוחסין.

ע"ג: מתי אין בו משום אסופי - מצאו מהול, או שאבריו מתוקנים, או שהוא משוח בשמן או שיש עליו קשר לרפואה או קמיע, או שהוא תלוי על דקל במקום שאין חיה מגיעה לשם, או על זרדתא שאינה סמוכה לעיר, או בבית כנסת הסמוך לעיר ומצויים בו רבים, או בנהר במקום מעבר הספינות, או בצידו ה"ה, אין בו משום אסופי.

כל זמן שהתינוק בשוק אביו ואמו נאמנים לומר שהוא בנם, אבל אם נאסף מן השוק אינם נאמנים כיון שיצא עליו שם אסופי, ובשני רעבון אע"פ שנאסף מן השוק אביו ואמו נאמנים עליו.

כמה סוגי נאמניות

ג' נאמנים לאלתר - אסופי כנ"ל, חיה - נאמנת לומר זה יצא ראשון וזה שני, י"א שנאמנת עד שיצאה וזחה, וי"א עד שהחזירה פניה. ופוסרת חברותיה שאם היו ג' נשים במיטה ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות, ואם בדקה אחת מהן כשיעור וסת ונמצאת טמאה היא טמאה וכולן טהורות.

נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר, ואם יש ערעור אינה נאמנת, י"מ ערעור של שניים, וי"א אף ערעור של אחד כיון שאין לו חזקת כשרות.

נאמן בעל מקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי, אם מקחו בידו, וקיבל מעות משניהם מאחד מדעתו ומהשני בעל כרחו ואינו זוכר ממי מדעתו וממי בע"כ.

ע"ד. נאמן דיין לומר לזה זיכיתי ולזה חייבתי, והיינו כשבעלי דינים עומדים לפניו, ואיירי כשנקרע שטר זכותם, ודנו אותם בשו"ד דדייני שא"א לחזור ולדונם.

ג' נאמנים על הבכור חיה לאלתר, אמו כל שבעה, ואביו לעולם, דתניא "יכיר" יכירנו לאחרים, לר"י נאמן אף לומר זה בני בן גרושה או בן חלוצה, ולחכמים אינו נאמן.

בדוקי - אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי, והיינו שבדקין את אמו ואם היא אומרת שנבעלה לכשר נאמנת. והנה לגבי אשה מעוברת לר"ג ור"א האשה נאמנת לומר שהיא מעוברת מאיש פלוני שהוא כשר לכהונה, ולרבי יהושע לא מפיה אנו חיים, למ"ד שלא הכשיר ר"ג אלא בה, בא אבא שאול להכשיר את בתה, ולמ"ד שגם ר"ג מכשיר את בתה בא אבא שאול לומר שגם כאן שרוב פסולים אצלה נאמנת. והלכה כאבא שאול.

כל האסורים לבוא בקהל מותרים לבוא זה בזה, ור"י אוסר, ור"א מתיר ודאן בודאן, ואוסר ודאן בספיקן בודאן וספיקן בספיקן.

ע"ד: רב יהודה מבאר שהכונה שכל האסורים בכהונה והיינו גירות פחותה מבת ג' שנים ויום אחד, מותרים זה בזה, ודלא כרשב"י שמתיר גירות פחותה מג' לכהונה.

הגמ' שואלת שכלל זה אינו נכון, שהרי אלמנה גרושה חללה וזונה אסורים בכהונה ואסורים זה בזה, ומאיך גר מותר בכהנת ואפ"ה אסור בממזרת.

רב נתן בר אושעיא מבאר כוונת המשנה שכל שכהן אסור לישא **ביתו** והיינו גר שנשא גיורת וכראב"י, מותרים זה בזה.

הגמ' שואלת שחלל שנשא בת ישראל שכהן מותר בביתו ואסורים זה בזה, ואי נימא שמתירים וכו' דוסתי, הרי מצינו חלל שנשא חללה שאסור לכהן לישא ביתו ואסורים זה בזה, ומאיך גר שנשא בת ישראל שכהן מותר לישא בתו ומותרים זה בזה.

רבה בר אבובא מבאר שהמחלוקת במתני' היא אם **ממזר מאחותו וממזר מאשת איש** מותרים זה בזה, או שממזר מאחותו לא נחשב ממזר.

הגמ' שואלת שכבר נחלקו במתני' (יבמות מ"ט). שלר"ע יש ממזר מחייבי לאוין, ולשמעון התימני מחייבי כריתות, וכן הלכה, ולרבי יהושע מחייבי מיתות ב"ד.

רבא מבאר שכוונת מתני' היא שגר **עמוני ומואבי מותרים בממזרת**, ואין הכונה שר"י אוסר, אלא שאע"פ שר"י אוסר גר בממזרת, הכא שאני כיון שאסורים בקהל.

ע"ה. אלו פוסלים אשה בביאתם - גר עמוני מצרי ואדומי, כותי ונתין חלל וממזר, שהם בני ט' ויום אחד, שבאו על כהנת לוויה או ישראלית פסולה, ולרבי יוסי אין פוסל אלא מי שזרעו פסול, אבל מצרי שני אינו פוסל, ולרשב"ג אם בתו מותרת אלמנתו מותרת, ועל כן גר עמוני ומואבי שבתם כשרה אינם פוסלים בביאתם. ולכו"ע לומדים פסול האשה מכה"ג שפוסל אלמנה, לת"ק מדמים לשם כל שביאתו בעבירה, ולרבי יוסי מדמים כל מי שזרעו פסול, ולרשב"ג מדמים כל מי שכל זרעו פסול.

אלמנת עיסה לרב חסדא פסולה לכהונה לכו"ע, שהרי בתו אסורה לכהונה, ודלא כרבי יהושע וריב"ב שמתירים משום ספק ספיקא שהספק בבעלה והיא באה מכוחו.

אם ספק ממזר מותר בודאי או בספק

לל"ק לרב הלכה כר"א שאוסר, ואפ"י בארוסה שעבירה שרוב פסולים אצלה אסור בממזרת, ושמואל סובר להלכה שמוותר.

לל"ב רב מתיר ולד ארוסה שעבירה בממזרת ושמואל אוסר, ומשתקין אותו מדין כהונה ומנכסי אביו ואפ"י תפס.

ואב"א כוונת שמואל שאם אמו אומרת שנבעלה לכשר נאמנת, וכו"ג ור"א, ואפ"י הכא שרוב פסולים אצלה.

כותי בכותית

כותי אסור לישא כותית.

הגמ' מנסה לברר מה טעם האיסור.

ואין לומר שאסרוהו כמו שאסרו גר אחרי י' דורות בממזרת, דשם הטעם משום שחושבים שהוא ישראל גמור, אבל כאן שניהם באותו מצב.

ע"ה: ואין לומר שטעם האיסור משום דס"ל כותים גירי אריות הם, ורבי ישמעאל ס"ל כר"ע דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, שהרי מוכח מדברי רבי ישמעאל דס"ל שאין הולד ממזר. ואין לומר שרב אלעזר סובר כרבי ישמעאל וכו"ע וכו"ל, שהרי רב אלעזר סובר שאין ממזר אלא מערוה שהיא מחייבי כריתות.

הגמ' מבארת שיש ג' שיטות בכותים, לרבי ישמעאל הם גירי אריות ונטמעו בהם כהנים פסולים ולכן פסלום. ולר"ע הם גירי אמות ונטמעו בהם כהנים כשרים, ואסרום מפני שהיו מייבמים ארוסות

כמה פעמים לוקה העובר על כמה איסורים

הבא על ג' אלמנות או גרושות שונות חייב על כל אחת ואחת.

ואם בא ג"פ על אותה אחת אם התרו בו לפני כל ביאה חייב על כל אחת, ואם לא התרו לפני כל ביאה אינו חייב אלא אחת.

ע"ז: ואם בא על אשה שנתאלמנה או נתגרשה ג' פעמים אינו חייב אלא על אחת.

ואם היתה אלמנה ואח"כ נעשית גרושה ואח"כ נעשית חללה ואח"כ נעשית זונה חייב על כל אחת, אבל אם זינתה ונתחללה ונתגרשה ונתאלמנה אינו חייב אלא אחת. דס"ל להאי תנא דאיסור חל על איסור רק באיסור מוסיף, ואלמנה נאסרה לכה"ג וגרושה אף להדיאו וחללה נפסלה מתרומה וזונה נחשב איסור מוסיף הואיל ושם זנות פוסל בישראל.

איסור חל על איסור באיסורי כהונה - כה"ג שבא על אחותו האלמנה אינו באיסור אלמנה. ו"א דהיינו דווקא לר"ש הפוסט האוכל נבילה ביוה"כ, וי"א שגם רבנן שמחייבים ביו"כ היינו משום שאיסור חמור חל על איסור קל, אבל איסור קל לא חל על איסור חמור.

ישראל שבא על אחותו לא נעשית חללה דאין חללה אלא מאיסור כהונה בלבד, ואמנם כהן שבא על אחותו שבביאה הראשונה עשאה זונה, אם חזר ובא עליה עשאה חללה.

ע"ח. כה"ג שלקח אלמנה לרב יהודה לוקה שתיים משום "לא יקח" ומשום "לא יחלל", וס' היא גם גרושה לוקה שניים על זה ושניים על זה, אבל גרושה וחלוצה אינו לוקה אלא משום גרושה, דחלוצה אסורה מדרבנן, ואף דכתיב "נאשה גרושה מאישה לא יקחו" אינו אלא אסמכתא.

מתי עובר הכהן על האיסור - לאב"י כהן שקידש אשה האסורה לו לוקה משום לא יקח, ואם בעל לוקה משום לא יחלל, ולרבא לוקה על שניהם רק כשבעל, ומודה אב"י שבמחזיר גרושתו אינו לוקה אלא כשבעל דכתיב "לקחתה להיות לו לאשה", ומודה רבא שכה"ג שבעל אלמנה לוקה אף בלא קידושין דכתיב "ולא יחלל" ובמחזיר גרושתו אם בעל ולא קידש אינו לוקה לכו"ע, דלא אסרה תורה אלא דרך ליקוחין.

אם בת גר היא חללה

לר"י בת גר כבת חלל, ולומדים דין זה ק"ו מבת חלל זכר וממצרי ראשון מצד השוה, שאינם ברוב קהל והבת פסולה, וס"ל לר"י שלומדים מדין זה שגר פוסל אשה בביאתו.

לראב"י גר שנשא בת ישראל או ישראל שנשא גיורת הבת כשרה לכהונה, אבל גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה, ודין זה הוא גם בעבד משוחרר, ואפ"י עד ' דורות. ואם אמו מישראל הוכשר.

לרבי יוסי אף גר שנשא גיורת הבת כשרה לכהונה.

לרשב"י אם התגיירה לפני ג' שנים ויום אחד היא כשרה לכהונה.

ומחלוקתם היא בביאור הפסוק "כי אם בתולות מזרע בית ישראל" מה צריך בשביל להחשיב זרע בית ישראל, לר"י צריך כל הזרע, ולראב"י מספיק מקצת זרע, ולרבי יוסי צריך שיזרעו בישראל, ולרשב"י צריך שיזרעו בתוליה בישראל.

ע"ח: לרב המנונא הלכה כרבי יוסי, ומיום שחרב בית המקדש נהגו הכהנים סלסול בעצמם כראב"י. ולרב נחמן אם בא לימלך מורים לו כראב"י, אבל אין מוציאין כרבי יוסי.

והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו - י"מ דהיינו ששאר כהנים יקחו אלמנה, ולר"י הכונה שכהנים יקחו אלמנה של מי שבתו כשרה לכהונה, דס"ל שכל שאין אתה נושא בתו אין אתה נושא אלמנתו.

ולא נשואות (דדרשי "החוצה" אותה שיושבת בחוץ), וס"ל יש ממזר מחייבי לאוין. ור"א סובר שאסרום לפי שאין בקיאים בתורת גיטין וקידושין כמו שאסרו לאכול מצת כותי מטעם זה.

ע"ו. רבה בר אבוב מבאר שאסרום מפני שנתערבו בהם ממזרים, ולרבא עבד נתערב בהם.

כמה צריך לבדוק כשבא לישא אשה

הנושא אשה כהנת צריך לבדוק באמה ואם אביה ואם אבי אביה ואם אבי אמה, ובכל אלו בודק גם אחר אימותיהם. ובלויה וישראלית בודק גם אחר אחר אם אימותיהם. ובברייתא איתא שבודק ט"ז נשים, ולפי זה כוונת המשנה שבלויה וישראלית מוסיף עוד זוג.

והטעם שא"צ לבדוק אחר הגברים, משום שבזמן מריבה מזכירים את פסולי היוחסין, ואם יש פסול יש לזה קול, אבל נשים מזכירות מעשי זנות ולא פסולי יוחסין, ולכן צריך לבדוק.

והטעם שהאשה לא צריכה לבדוק את יחוסו של האיש, משום שלא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים.

ע"ז: דין הבדיקות הנ"ל הוא לשיטת ר"מ, אבל לחכמים כל המשפחות בחזקת כשרות. ו"א שגם לר"מ א"צ לבדוק אלא כשיש ערער, וי"א שלר"מ צריך לבדוק גם בלא ערער, וכשיש ערער גם לחכמים צריך לבדוק.

אחרי מי א"צ לבדוק

אין בודקין מן המזבח ולמעלה, משום שאין נותנים לעבוד בלא בדיקה.

ולא מן הדוכן ולמעלה, משום שהיו יושבים שם מייחסי כהונה ולוויה.

ולא מסנהדרין ולמעלה משום שבי"ד צריכים להיות מיוחסים, דכתיב "ונשאו איתך" בדומים לך.

ולא אחר מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים, ודווקא בירושלים, אבל בשאר מקומות לא, דהכל כשרים לדון דיני ממונות ואפ"י ממזר.

ולא אחרי גבאי צדקה, דכיון שממשכנים על הצדקה אפ"י בערב שבת, ובאים לידי מריבה, אם היה פסול היה לזה קול. גר אינו ראוי להתמנות לשררה, דכתיב "שום תשים עליך מלך מקרב אחיך", ואם אמו מישראל כשר.

לרבי יוסי גם אם היה חתום בערכי הישנה של ציפורי א"צ לבדוק אחריו, משום דדייקי ומחתמי.

לרבי חנינא בן אנטיגנוס גם מי שהיה מוכתב

בחיילות של בית דוד א"צ לבדוק אחריו, דכתיב "והתייחסם בצבא במלחמה", והטעם שהיו מיוחסים כדי שתהיה זכות אבותם מסייעתם, ואמנם היו עמהם איתי הגיית וד' מאות ילדים בני יפת תואר בעלי אגרופים שהיו הולכים בראשי גייסות לבעותי עלמא.

פסולי חללות

ע"ז. בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם ואין לה התר לאחר ג' דורות כמצרי ואדומי. אבל ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה. ולשיטת רבי דוסתאי כשם שבני ישראל מקוה טהרה לחללות, כך בנות ישראל מקוה טהרה לחללים, דכתיב "ולא יחלל זרעו בעמיו" שאינו מיחל אלא כששניהם מעם אחד.

אשה האסורה לכהן שנישאת לו גם היא עצמה נפסלת, ק"ו ממה שהזרע מתחלל, ואמנם הוא עצמו לא מתחלל שהרי אינו מתחלל בכל מקום.

איזוהי חללה כל שנולדה מפסול כהונה, אבל מחזיר גרושתו דאסור אף לישראל כשר אין בתו חללה, דכתיב ביה "תועבה היא" היא תועבה ואין בניה תועבין.

האומר זה בני ממזר אינו נאמן, ואפי' אם האשה ששייך שיהיה קים לה שהוא ממזר ג"כ אומרת שהוא ממזר אינם נאמנים, ואפי' אם הם מעידים על העובר נאמנים, אע"פ שאין לו חזקת כשרות. ולר"י נאמן לומר שהוא ממזר דכתיב "יכיר" שכשם שנאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בני בן גרושה ובן חלוצה, ולרבנן לומדים מ"יכיר" שנאמן לומר זה בני בכור, שאף שבלאו הכי הוא יכול להקנות לבנו פי שניים, מ"מ הרי נכסים שנפלו לו אחרי שאמר זה בני בכור לא היה יכול לתת באותה שעה, ולר"מ שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם צ"ל שהנ"מ היא לגבי נכסים שנפלו לו כשהוא גוסס.

ע"ט. שליח ומשלח שקידשו- השולח שליח לקדש את בתו, או אשה ששלחה שליח לקדשה, חלו הקידושין של מי שקדם לקדש, ואם אינו ידוע שניהם צריכים לתת גט, ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס. וצריך התנא להשמיענו ב' האופנים משום שאיש קים ליה ביוחסין, ומאיך אשה דייקא ומינסבא.

חזקה דמעיקרא וחזקה בהשתא

קידש את בתו ונמצאת בוגרת- אב שקידש את בתו בדרך, והיא קידשה את עצמה בעיר, ונמצאת בוגרת, אם היא בתוך ו' חודשי הנערות חלו קידושי אביה, ואם כבר עברו ו' חודשי הנערות חלו קידושיה, שהרי אין בין נערות לבגרות אלא ו' חודשים, ואם קידשה ביומא דמישלם שית, לרב כיון שהיא בוגרת לפנינו תולים שגם בבוקר היתה בוגרת, ולשמואל תולים שרק עכשיו הביאה סימנים.

מקוה שנמדד ונמצא חסר כל הטהרות שטבלו בו טמאות למפרע ואפי' ברה"ר, ולר"ש ברה"ר טהורות וברה"י תולין.

חבית יין שהיה מפריש עליה תרומה ולאחר זמן נמצאה חומץ, כל ג' ימים ודאי מכאן ושאר הימים בספק י"מ דג' ימים הראשונים היו ודאי יין וי"א דג' ימים האחרונים היו ודאי חומץ. הגמ' אומרת דהיינו לר"ש שבמקוה היו ספק, אבל לרבנן היו טבל למפרע.

ולשמואל צריך לחלק דבמקוה יש גם חזקת טומאה וגם הרי חסר לפניך, ובחבית יש גם חזקת טבל וגם הרי חומץ לפניך, והווי תרתי לריעותא, אבל בבוגרת יש רק מה שהיא בוגרת לפניך.

ע"ט: הכותב כל נכסיו במתנה וטוען שהיה שכיב מרע והמקבל אומר שהיה בריא, לרבי יעקב הוא מוציא מידם אף בלא להביא ראיה שהיה שכיב מרע, אבל המקבל אינו מוציא מידו בלי ראיה. ולרבי נתן אם עכשיו הוא בריא עליו להביא ראיה שהיה שכיב מרע, ואם הוא שכיב מרע עליהם להביא ראיה שהיה בריא. לשיטת רב צ"ל דלרבי יעקב שאני התם דאיכא חזקת ממון. ולשמואל צ"ל דלרבי נתן שאני התם דכו"ע בחזקת בריאים והמוציא מחזקה זו עליו להביא ראיה.

ומה שמצינו מחלוקת בברייתא בקידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר, אם חוששים לקידוש שניהם, או שלא חלו קידושי אביה, י"ל לשמואל דאינו מחלוקת אלא אם היא מכחשתו הרי היא בוגרת, ואם אינה מכחשתו הרי ספק, ואמנם רב ושמואל נחלקו במכחשתו. והלכה כרב.

נאמנות הבעל על אשתו ובניו

אם יצא עם אשתו למדה"י וחזר ואומר שזו האשה שיצאה עמו ואלו בניה, והבנים כרוכים אחריה, א"צ להביא ראיה לא על האשה ולא על הבנים. ואם הוא אומר שהאשה מתה ואלו בניה, צריך להביא ראיה על הבנים ולא על האשה.

ואם אומר שנשא את האשה במדה"י ואלו בניה, והבנים כרוכים אחריה, צריך להביא ראיה על האשה ולא על הבנים, ואם יש בנים גדולים צריך להביא עליהם ראיה, ואם אומר שמתה ואלו בניה צריך להביא ראיה גם על האשה וגם על הבנים.

ואם נשא ב' נשים צריך להביא ראיה גם על הבנים הקטנים דשמא הם של חברתה והיא גידלתן.

פ. לגבי מה סומכים על מה שהבנים כרוכים אחריה, ועל שאר חזקות-

לר"ל רק לענין קדשי הגבול תרומה, אבל לא ליוחסין להשיא את הבנות לכהנים.

ולריו"ח סומכים על כרוכים אחריה אף ליוחסין, דס"ל לריו"ח שסומכין על החזקות בין לענין מלקות אם הוחזקה נדה בשכנותיה שהיתה מלובשת בגדי נדות ובעלה בא עליה, ובין לענין סקילה ושריפה אם תינוק ותינוקת גדלו בבית בחזקת שהם איש ואשה ואלו בניהם, נסקלים זה על זה אם בא הבן על אמו, ונשרפים זה על זה אם בא האב על בתו.

ולענין לשרוף תרומה על החזקות, לר"ל שורפין ולריו"ח אין שורפין. וכמו שמצינו לגבי תינוק שנמצא ליד עיסה ובצק בידו ובידוע שלקח מהעיסה, וסתם תינוק טמא מפני שמטפח באשפה שיש שם נבילות ושרצים, שלחכמים העיסה טמאה משום שדרכו של תינוק לטפח, דרובא וחזקה רובא עדיף, ואמר ר"ל שאף שורפין את העיסה, ולריו"ח אין שורפין. ושיטת ר"מ דמצרפים מיעוט שאין מטפחין לחזקת העיסה והעיסה טהורה דלר"מ לא בטיל מיעוטא לגמרי, דר"מ חייש למיעוטא, ולכן מצרפים דבר אחר למיעוט, ורבנן לא חיישי למיעוטא. ונתניא כוותיה דריו"ח.

ומ"מ אף לרבי יוחנן אם יש בבית שרצים צב הדומה לצפרדע שהוא טמא וצפרדעים שהם טהורים ונמצאו חתיכות בעיסה ואין ידוע אם הם של שרצים או של צפרדעים, אם יש בבית רוב שרצים העיסה טמאה ושורפין, דחזקת הבית להיות שרצים מצויים שם היא חזקה ורובא דאיתא קמן, ואם הרוב צפרדעים טהורה.

עיסה בבית ויש שם תרנגולים ומשקין טמאים, ונמצאו נקורים בעיסה, תולין שמא שמו את התרנגולים מהמשקין הטמאים, ובעוד המשקה טופח בפייהם ניקרו בעיסה לא אוכלין ולא שורפין, והיינו כשהמשקין צלולים שבבואה של תינוק ניכר בה, אבל משקין עכורים לא.

איסור יחוד

פ: מקור האיסור- דכתיב "כי יסיתך אחיך בן אמך" לומר שבן מתייחד עם אמו, אבל לא עם שאר עריות. (ולפשטיה דקרא נקט בן אמך, לומר שאפי' בן אמו שאינו שונאו שהרי לא מתחלק עמו בירושה אין לציית לו).

יחוד איש אחד עם כמה נשים- אסור לאיש להתייחד גם עם ב' נשים מפני שדעתן קלה ונוחות התפתות, ולר"ש בזמן שאשתו עמו מותר להתייחד עם ב' נשים ולישן עמהם בפונדקי. וכתבו תוס' שמבואר בע"ז כ"ה. שרבנן מותר להתייחד עם אשה אחת כשבעלה עמה, וכוננת ר"ש להתייחד עם ב' נשים, ואם אשתו עמו מותר אף לישן עמהם בפונדקי.

יחוד כמה אנשים עם אשה אחת- מותר להתייחד ב' אנשים ואשה אחת מפני שהאחד בוש מחבירו. ואמר רב שדווקא בכשרים (כרבי חנינא בר פפי וחבריו, אבל רב חשש מיחוד כשהלך עם רב יהודה), אבל בפרוצים אסור אפי' בעשרה, וכמו שרואים שי' אנשים גונבים יחד קורה כבדה. הגמ' אומרת שאין ראיה לרב ממה שמצינו שדווקא ב' ת"ח מלווים את הסוטה ובעלה שלא יבוא עליה בדרך שהרי נאסרה עליו, ולא ב' דעלמא, ד"ל שצריך ת"ח כדי להתרות בבעל שאם יבוא עליה אין מים בודקים אותה. ובדרך צריך ג' אנשים שמא יצטרך אחד להשתין ונמצא חבירו מתייחד עם הערוה. הגמ' מבארת שאין ראיה ממה שצריך ב' ללוות את הסוטה ובעלה ולא די באחד, ד"ל שצריך שניים כדי שיוכלו להעיד עליו.

איסור יחוד בשעת אינות- ולד שמת קודם גיל ל' יום, נושאים אותו בחיק וא"צ לכבדו ולישא אותו במיטה, ונקבר באשה אחת ושני

אנשים וא"צ רבים ללוותו. ולת"ק אסור באיש אחד ושתי נשים משום יחוד, ולאבא שאול מותר אף באיש אחד ושתי נשים. הגמ' מבארת שאין הכרח שאבא שאול חולק על תנא דמתני', ד"ל שדווקא בשעת אנינות מותר, כי תביר יצריה, ולחכמים אסור דאפי' בשעת אנינות יצרו של אדם מתגבר עליו, ואף אי נימא דאין לחוש בשעת אנינות, יש לחוש כההיא עובדא דאפיקתיה שאמא לקחה את בנה כאילו הוא מת כדי לעבור עבירה. רש"י. (וי"מ שכוונת הגמ' לאשה שנתקשתה על מתה יותר מדאי ומתו ז' בניה), ולתוס' אשה באה לקבר בעלה ונבעלה לשומר, ואמרה שיוציאו בעלה מקברו כדי להחליפו באדם התלוי.

מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו- י"מ שאף בשעת אנינותו יצרו מתגבר עליו, וי"מ שאין להתרעם על המאורעות איתו, כיון שאינו גבר על חטאיו.

פ"א. אם אשה נאסרת מחמת יחוד- אין אוסרים אשה מחמת יחוד. לרש"י היינו אשת איש, ולתוס' אין אוסרים פנויה לכהן משום זונה אם אומרת שלא נבעלה, אבל אם מודה שנבעלה אינה נאמנת לומר שהוא כשר (לרבי יהושע בכתובות ז"ג).

מלקות על יחוד- מלקים מכת מרדות על היחוד. לרב אשי דווקא בפנויה אבל באשת איש אין מלקים כדי שלא להוציא לעז על בניה שזינתה, ומר זוטרא הלכה אשת איש והכריז שלא זינתה אלא נתייחדה, ורב אשי חשש שיהיה מי שישמע שלקתה ולא ישמע ההכרזה.

מי שיצאה עליו שמועה לא טובה מלקין אותו, מפני שעבר על לאו "לא טובה השמועה".

מתי אין איסור יחוד-

מותר להתייחד עם אשה שבעלה בעיר מפני שחושש מהבעל, אא"כ ליבו גס בה.

ואם יש פתח פתוח לרה"ר מותר להתייחד.

י"א שאם האנשים מבחוץ והנשים מבפנים מותר אין בזה משום יחוד כיון שאין להם דרך לפנים, אבל אם האנשים בפנים והנשים בחוץ אסור שחוששים שאחד יצא לחוץ ויתיחד. ובמתני' תנא איפכא והטעם משום שחוששים שאחד יכנס בלא שירגישו בו, אבל כשיוצא אין איסור, כי חושש שיצא אחר אחריו. ואמרו אביי שיש להחמיר בשניהם.

הגמ' מביאה כמה מעשים לבאר גודל יצר התאוה, ומעשים שעשו אמוראים כדי להנצל ממנו.

פ"א: פלימו היה רגיל לומר "גירא בעיניה דשטן", הגמ' מביאה מה עשה השטן, ואמר לו השטן שיאמר "רחמנא נגער ביה בשטן".

כוונת עבירה-

רב חייא בר אשי היה מתפלל "הרחמן יצילנו מיצר הרע", ושמעה אשתו ונתקשטה ועברה לפניו וכו', ואע"פ שהוכיחה לו שהיתה זו היא, מ"מ היה מתענה משום שנתכוון לאיסור, עד שמת מאותו עינוי.

אשה שקיבלה נזירות והפר לה בעלה היא לא ידעה, והיתה שותה יין ומטמאה למתים, על זה נאמר "אשה הפרם וד' יסלח לה". ור"ע היה בוכה בקראו פסוק זה, דכ"ש מי שנתכוון לבשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר שצריך כפרה וסליחה. והפסוק "ולא ידע ואשם ונשא עונונו" איירי שנתכוון לשומן ועלה בידו חלב שחייב קרבן, וכ"ש שמי שנתכוון לעבירה שצריך כפרה וסליחה.

יחוד עם קרובותיו- מותר לאדם להתייחד עם אמו או בתו, ולרב אסי מותר להתייחד גם עם אחותו, ולדור אף בקביעות עם אמו או בתו דלא תקיף יצריה עלייהו. ולשמזאל יש בזה מחלוקת תנאים וס"ל כמ"ד שאסור להתייחד עם כל העריות (אא"כ יש עדים). וכן מצינו שנהזר ר"מ שלא יתייחד עם בתו, ור"ט נזהר מכלתו. (וליגלג עליו תלמיד, ונכשל בחמותו).

שינה עם קרוביו במיטה- מותר לאדם לישן עם בתו קטנה בקרוב בשר, וכן בן עם אימו, אבל בהגדילו (לרב אסי תינוקת בת ט' (ויום

אחד, וכן הלהן) ותינוק מבן י"ב. וי"א תינוקת בת י"ב ותינוק בן י"ג. והיינו דווקא אם הביאה סימנים) כל אחד ישן בכסותו. ואם היא מתביישת לעמוד לפניו ערומה אסור, מפני שיצר אלבשה.

אסור להתייחד עם בהמה. הגמ' מביאה כמה אמוראים שנהזרו בזה והיו חומרא בעלמא, שלא נחשדו ישראל לא על משכב זכור ולא על בהמה. תוס'.

עם איזה ב' נשים יחד מותר להתייחד- מותר להתייחד עם ב' יבמות, או עם ב' צרות, או עם אשה וחמותה, או עם אשה ובת בעלה כיון ששונאות זו או זו, או עם אשה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואין מוסרת עצמה לביאה שיכולה לספר בשוק, אבל אינה קלה להתפתות.

רב אחא בר יעקב היה בבית חתנו רב חסדא וישן עם בת בתו, ואמר לו רב חסדא שהיא מקודשת ויש לו להתרחק מאשת איש, ושאלו רב אחא איך עבר על האיסור לקדש בתו קטנה, ואמר לו רב חסדא שלשמזאל אסור להשתמש באשה, וענה לו רב אחא שהכל לשם שמים ואין דעתו לחיבת אישות אלא לחיבת קורבה, ולעשות נחת רוח לאימה. וכתבו התוס' שעל זה אנו סומכים שאנו משתמשים בנשים.

הרחקה מעריות

פ"ב. ללמד תינוקות- אדם רווק פנוי בלא אשה, (ובתוס' כתבו דהיינו שלא נשא אשה מעולם) או אשה לא יהיו מלמדי תינוקות, רווק משום אמותיהם של הילדים שמצויות אצלו להביא התינוקות לבית הספר (אבל לא משום הילדים, דלא נחשדו ישראל על משכב זכור או על הבהמה), ואשה מפני אבותיהם של הילדים. ולר"א גם מי שאין לו אשה ואינה שרויה אצלו לא ילמד תינוקות.

לר"י אין לרווק לרעות בהמה, ולא ישנו ב' רווקים בטלית אחת, ולחכמים מותר מפני שלא נחשדו ישראל לא על משכב זכור ולא על הבהמה.

מי שעסקו עם הנשים שאומנותו נעשית לנשים והנשים צריכות לו לא יתייחד עם הנשים ואפי' עם הרבה מפני שליבו גס בהן וכולן מחפות עליו, אבל אדם אחר מותר להתחיד עם ג' או ד' נשים. וכל שעסקו עם הנשים כגון הצורפים והסריקים והנקורות והרוכלים והגרדיים והספרים והכובסים והגרע והבלן והבורסקי, סורם רע, ואין מעמידים מהם לא מלך ולא כהן גדול, ולא מפני שהם פסולים אלא מפני שאומנותם זילא. י' דברים נאמרו בגרע וכו'.

אומנות ופרנסה

לר"מ ילמד אדם את בנו **אומנות נקיה וקלה**, והיינו מחט של תפירות העשויות תלמים, ולא יאמר בליבו אין אומנות זו מעשרת אלא יתפלל למי שהעושר והנכסים שלו, שההצלחה בכל אומנות תלויה לפי זכותו.

לאבא גוריא איש צדיין **לא ילמד את בנו** להיות חמור גמל קדר ספן מפני שכשהם לנים בדרך הם לוקטים עצים ופירות, ועוד שנשרים לאדם ומעבירים על תנאם, רועה בהמות שלו, שנותן להם לרעות בשדות אחרים, או חנווני שהוא מלומד באונאה, מפני שזו אומנות ליסטים. ור"י אומר משמו שרוב החמרים רשעים מפני לסטיות, ורוב הגמלים כשרים מפני שיראים מן הסנה ומשברים ליבם למקום, ורוב הספנים חסידים שהם בפחד יותר מהגמלים, וטוב שברופאים לגיהנום מפני שאינו ירא מן החולי ואינו משבר ליבו למקום, ופעמים שהורג נפשות, ויש בידו לרפא את העני ואינו מרפא, והכשר שבטבחים שותפו של עמלק שיש לו ספק טריפות וחס על ממונו ומאכילם.

רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם **ואיני מלמד את בני אלא תורה**, מפני שהאדם אוכל משכרה בעוה"ז והקן קיימת לעוה"ב, ומשמרתו מכל רע בנערותו, ונותנת לו אחרית ותקוה באחריתו, אבל שאר האומניות כשהוא זקן או חולה או בעל יסורים ואינו יכול לעסוק במלאכתו הוא מת ברעב.

רשב"א אומר שכל בעלי החיים שנבראו לצורך האדם מתפרנסים בלי צער, והאדם מתפרנס בצער מפני שהרע את מעשיו.

פ"ב: רבי אומר אין לך אומנות שעוברת מן העולם שאם לא ילמדנה זה ילמדנה אחר, אשרי מי שרואה את הוריו ובניו באומנות מעולה, ואוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה. א"א לעולם בלא בשם ובלא בורסקי, אשרי מי שהוא בשם, ואוי לו למי שהוא בורסקי. וכן א"א לעולם בלא זכרים ונקיבות, אשרי מי וכו'.

בבא קמא:

אבות ותולדות בנוזיקין

ב. ארבעה אבות נזיקין, השור והבור והמבעה וההבער.

הגמ' מדייקת מלשון אבות דאיכא נמי תולדות, ומסתפקת אם תולדות דאבות נזיקין דינם כמו האבות, או לא.

דאילו גבי שבת תולדותיהן כיוצא בהן, שחייב על התולדות חטאת בשוגג וסקילה במזיד כמו על האבות, (ונ"מ במה שהיא תולדה שאם עשה אב ותולדה דידיה חייב רק חטאת אחת, ואילו ב' אבות או ב' תולדות חייב שתיים, ולר"א שמחייב שתיים אף באב ותולדה דידיה, מ"מ מלאכה שהיתה במשכן חשובה נקראת אב, ואם לא היתה במשכן חשובה נקראת תולדה).

ב: ואילו גבי טומאה תולדותיהן לאו כיוצא בהן, דאב הטומאה שהוא השרץ והשכבת זרע וטמא מת מטמאים אדם וכלים, אבל תולדות אין מטמאים אלא אוכלים ומשקים ולא אדם וכלים.

רב פפא אומר שתולדות דאבות נזיקין יש מהן כיוצא בהן ויש מהן לאו כיוצא בהן.

הגמ' דנה בתולדות קרן שן ורגל ובור ואדם ואש, ומסיקה שכולם כיוצא בהן, חוץ מצורות שהם תולדה דרגל ומשלם רק חצי נזק.

ג' אבות נאמרו בשור, הקרן השן והרגל.

קרן-

"כי יגח" אין נגיחה אלא בקרן דכתיב וכו' (ובעינין ב' קראי לומר שאף בקרן מחוברת תם משלם חצי נזק).

תולדה דקרן נגיפה נשיכה רביצה ובעיטה.

נגיפה נחשבת תולדה, ונגיפה דקרא היא נגיחת בהמה שהיא קלה מנגיחת אדם, וקמ"ל שמועד לבהמה לא הוי מועד לאדם, אע"פ שמועד לאדם הוי מועד לבהמה.

נשיכה אינה תולדה דשן משום שאין הנאה להזיקה.

בעיטה אינה תולדה דרגל דאין הזיקה מצוי.

וילפינן מקרן שכמו שקרן כוונתו להזיק וממונך ושמירתו עליך, אף אלו שכונתם להזיק וממונך ושמירתם עליך חייב.

וא"כ תולדותיהן כיוצא בהן.

ג. רגל-

"ושלח את בעירה" ושלח זה הרגל דכתיב משלחי הרגל וכו', וקמ"ל דלא נימא שזה שן דלא מכליא קרנא, ורגל דאזלא ממילא ילפינן משן, ואע"פ שגם שן נקראת "ושלח" דכתיב "ושן בהמות אשלח בס", מ"מ אי לאו וביער לא היינו יודעים לחייב באזלא ממילא.

תולדה דרגל הזיקה בגופה או בשערה דרך הילוכה, או בשליף שעליה או בפרומביא שבפיה או בזוג שבצווארה, דכמו שרגל הזיקה מצוי וממונך ושמירתה עליך ה"ה אלו, וא"כ תולדות דרגל כיוצא בהן.

שן-

"וביער בשדה אחר" זה השן דכתיב כאשר יבער הגלל, וקמ"ל דלא נימא שזה רגל דאזלא ממילא, והיכא דלא מכליא קרנא ילפינן מרגל. **תולדה דשן** נתחככה בכותל להנאתה וטינפה פירות להנאתה, דכמו ששן דיח הנאה להזיקו וממונך ושמירתו עליך, ה"ה אלו, וא"כ תולדות דשן כיוצא בהן.

בור ט' אינו תולדה אלא אב לנזיקין, דכתיב "והמת יהיה לו" וקים להו לרבנן שבור י' ממיית ובור ט' אינו ממיית אלא מזיק.

אבנו סכיננו ומשאו שהניחם ברה"ר והזיקו- אם הפקירם הוו תולדה דבור לכו"ע ודינם כבור, ואם לא הפקירם לשמואל הם תולדה דשור ודינם כשור, ולרב הם תולדה דבור ודינם כבור, דדמי לבוה שתחילתם עשייתם לנזק ושמירתם עליך.

ג: אדם- אדם ישן חייב כמו ער, כיחו וניעו אם הזיקו בהדי דאזלי כוחו הם, ואם הזיקו אחר שנחו הם תולדה דבור.

אש- אבנו סכיננו ומשאו שהניחם בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו בהדי דאזלי, תולדה דאש הם דכח אחר מעורב בהם ושמירתם עליך.

הגמ' מתרצת דצורות הוא תולדה דרגל ותולדותיהם לאו כיוצא בהם, שאינו חייב אלא חצי נזק, דכך ההלכה למשה מסיני, ומ"מ הוו תולדה דרגל לשלם מעליה, ולרבא שמסתפק בזה הוי תולדה דרגל לחייבו ברה"ר.

מבעה

ד. לרב מבעה זה אדם דכתיב "אמר שומר אתא בוקר וגם לילה אם תבעיון בעיני". ואף דתני בסיפא אדם, התם למחשיביה בהדי מועדין קאתי. וכוונת מתני' לא הרי שיש חומרא בשור שמשלם כופר, ויש חומרא באדם שחייב ד' דברים, ודרכו להזיק היינו במועד דכיון דאייעד אורחיה הוא, ואדם דרכו להזיק היינו בישן, דכיון דכייף ופשיט אורחיה הוא, ושמירתן עליך צ"ל אדם שמירת גופו עליו. ולא ס"ל לרב שמבעה זה השן, דתנא שור וכל מילי דשור.

לשמואל מבעה זה השן דכתיב "איך נחפשו עשיו נבעו מצפוניו" ונבעו הוא לשון גילוי דהיינו שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה, וס"ל לשמואל ששור זה רגל ומבעה זה שן, וכוונת מתני' לא ראי וכו' שיש חומרא ברגל שהזיקה מצוי ויש חומרא בשן שיש הנאה להזיקה. וקרן לא נכתב במתני' דאיירי רק במועדין מתחילתן. ולא ס"ל לשמואל שמבעה זה אדם דתני בסיפא אדם.

לרב יהודה ס"ל לשמואל ששור זה קרן, והחומרא בקרן הוא שכונתו להזיק, וכוונתו להזיק זה סיבה לחייב, ומה שעבד ואמה פטורים אע"ג דכוונתם להזיק, הטעם הוא שמא יקניטנו רבו וילך וידליק גדיש חבירו כדי לחייב את רבו, והגמ' דוחה שאם שור זה קרן למה המשנה לא כתבה את רגל בהדיא.

ד: מבעה אינו מים דהא דכתיב "כקדוח אש המסים מים תבעה אש", "תבעה" קאי על האש ולא על המים, ומבעה אינו אש דהא תני ד' שיש בו רוח חיים, ועוד דתני כהרי האש.

מנין האבות נזיקין

לתנא דמתני' יש ד' אבות נזיקין, שור ומבעה (כנ"ל לרב ושמואל) בור ואש. ומניינא למעוטי דרבי אושעיא ורבי חייא.

תני רב אושעיא י"ג אבות נזיקין- שומר חנם, שואל, נושא שכר, שוכר, נזק, צער, רפוי, שבת, בושת, וד' דמתני'. ומניינא למעוטי דרבי חייא. ואבות היינו שהם כאבות לשלם ממיטב.

תני רבי חייא כ"ד אבות נזיקין - תשלומי כפל, תשלומי ד' וה', גנב, גזלן, עדים זוממין, אונס, מפתה, מוציא שם רע, מטמא, מדמע, מנסך, וי"ג דרבי אושעיא. ואבות היינו שהם כאבות לשלם ממיטב.

תנא דמתני' אי מבעה זה השן לא תני נזקי גופו, ואי מבעה זה אדם תנא אדם וכל מילי דאדם.

מה מנה רב אושעיא ומה לא מנה-

אי ס"ל כשמואל פירט גם נזקי אדם, ואי ס"ל שמבעה זה אדם, מתני' אייריבאדם דאזיק שור, שאינו חייב אלא נזק, ופירט גם חיובי ה' דברים, ושומר חנם וכו' הם אדם דאזיק שור בהזיקא דממילא, ובשור לא חילק אם הזיק אדם או שור, כיון שבשניהם משלם נזק.

ה. ולא מנה הנך דרבי חייא להלן דבקנסא לא קמיירי, וגנב וגזלן כלולים בשומרים. ועדים זוממים ס"ל כר"ע שהם קנס ואין משלמין ע"פ עצמם. ואף שאמר ר"ע שתם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם, וא"כ למה לא פירט רב אושעיא אדם דאזיק אדם, דס"ל לר"ע שמשלם מגופו וא"כ אינו משלם נזק שלם אלא כמו שהשור שוה.

ולא מנה אונס ומפתה ומציא שם רע, מפני שחיובם כלול בנזק צער ובושת, ולא מנה הקנס דבקנסא לא קמיירי.

ולא מנה מטמא מדמע ומנסך, דאי הזק שאינו ניכר שמייה הזק א"כ זה כלול בנזק, ואי לאו שמייה הזק בקנסא לא קמיירי.

מה מנה רבי חייא ומה לא מנה-

רב חייא פרט גנב וגזלן אע"ג דתני שומרים, דתני ממונא דאתי לידיה באיסורא ובהתירא.

ואין ראייה מדבריו שהזק שאינו ניכר לאו שמייה הזק, די"ל שמה שמנה מטמא מדמע ומנסך, מפני שרצה לפרט גם הזיקא דלא מינכרא.

ומנינא למעוטי מפגל דבקדשים לא קמיירי, ולמעוטי מוסר דבדיבורא לא קמיירי, ומוציא שם רע הוא דיבור שיש בו מעשה, ועדים זוממין רחמנא קרייה מעשה.

לימוד האבות נזיקין זה מזה

לא הרי וכו' היינו שאם היה כתוב אחד לא הייתי לומד ממנו את השני.

ה: ולא זה וזה וכו' היינו שאם היה כתוב שור ומבעה לא הייתי לומד מהם אש.

ומ"מ מבור ועוד אחד אפשר ללמוד את כל האבות נזיקין, מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב וכו', מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק וכו', הצד השוה שבהן וכו', חוץ מקרן שא"א ללמוד שהרי אינה מועדת מתחילתה, ולמ"ד דקרן עדיפא דכוונתו להזיק אפשר ללמוד גם קרן, רש"י מפרט צורות הלימוד, ונפרט החומרות והקולות בכל אחד, קרן חמור שכוונתו להזיק, וקל שאינו מועד מתחילתו. שן חמור שיש הנאה להזיקו. אדם חמור שכן חייב בד' דברים. בור חמור שכן תחילת עשייתו לנזק, וקל שאין דרכו לילך ולהזיק. רגל חמורה דהזיקה מצוי. אש חמורה שכן מועדת לאכול גם דבר אינו ראוי לה כגון עצים כלים ואבנים, וקלה מאלו שיש בהם רוח חיים.

והטעם שהתורה פירטה כל האבות ללמד את ההלכות המיוחדות בהם, קרן לחלק בין תם למועד, שן ורגל לפוטין ברה"ר, בור לפטור כלים, ולר"י שמחייב לפטור אדם, אדם לחייבו ד' דברים, אש לפטור טמון, ולר"י שמחייב לרבות ליחכה נירו וסיכסכה אבניו.

הצד השוה לאתויי מאי

ו. לאביי בא לרבות אבנו סכינא ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו אחרי שנחו, ולא דמו לבור שכן כח אחר מערב בהם, ולאש לא דמו שכן דרכם לילך ולהזיק, ונלמדים מצד השוה מאש ובור. אמנם אם הזיקו בהדי דאזלי היינו אש.

לרבה בא לרבות בור המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה, והפקירם, ולא דמי לבור שכן אין מעשיו גרמו, ולא דמי לשור שכן דרכו לילך ולהזיק ונלמדים מצד השוה.

לרב אדא בר אהבה בא לרבות פותקין ביבותיהן וגורפינן מערותיהן שאע"פ שבימות הגשמים מותר לעשות כך, אם הזיקו חייבים לשלם, ואיירי בהפקירם ולא דמי לבור שכן ברשות, ולא דמי לשור שאין דרכו לילך ולהזיק, ונלמדין מהצד השוה.

ז: לרבינא בא לרבות הכותל והאיילן שנתנו לו זמן לקוץ ולסתור ונפלו לרה"ר לאחר הזמן והזיקו, ואיירי בהפקירם וא"א ללומדם מבור שהרי אין תחילת עשייתם לנזק, וא"א ללומדם משור שהרי אין דרכם לילך ולהזיק, ונלמדים מהצד השוה.

הגמ' מביאה את מחלוקת רב ושמואל בתקלה שלא הפקירה, שלרב לומדים לחייב משור, ולשמואל לומדים לחייב מבור, אמנם אם הפקירם לכו"ע לומדים מבור.

כשהזיק חב המזיק - האי תנא ירושלמי הוא דנקט לישנא קלילא.

גבית נזקין מעידית

ניזק שבא לגבות נזקו גובה מעידית כדכתיב "מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם".

ואין הכונה שאם אכל כחושה משלם שמינה, או שאם אכל ערוגה ואין יודעים אם היתה כחושה או שמינה שישלם שמינה, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, אלא כוונת הפסוק ללמד מאיזה קרקע משלם המזיק.

עידית דמזיק או דניזק - ונחלקו בזה רבי ישמעאל ור"ע, היכא שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק, שלרבי ישמעאל משלם עידית דניזק (גז"ש שדה שדה), ולר"ע משלם עידית דמזיק שכן משמעות הפסוק, ורבי ישמעאל לומד ממשמעות הפסוק שאם הזיבורית של המזיק שוה פחות מעידית דניזק, ישלם מעידית שלו אע"פ שהיא שוה יותר מעידית דניזק.

מתי בהקדש משלם עידית - ור"ע סיים דבריו ואמר "וק"ו להקדש", הגמ' מבארת דבריו דס"ל כר"ש בן מנסיא דס"ל ששור של הדיוט שנגח שור של הקדש משלם נזק שלם אף אם השור הוא שור תם ומשלם מעידית. (ושור של הקדש שנגח שור של הדיוט פטור, ולחולקים על ר"ש בן מנסיא גם שור של הדיוט שנגח שור של הקדש פטור, ובאופנים אלו לא שייך עידית. והאומר הרי עלי מנה לבדק הבית דינו כבעל חוב שמשלם מבינונית).

ז. מיטב בשוה כסף-

כתיב "ישיב" לרבות שיכול לשלם שוה כסף ואפי' סובין.

הגמ' שואלת איך מקיים בשוה כסף דין מיטב.

הגמ' מיישבת שמה שיכול לשלם שוה כסף היינו **מדעתו**, אבל אם משלם בעל כרחו שהטריח את הניזק לבי"ד אינו משלם שוה כסף.

הגמ' (ע"ב) מיישבת **שבשוה כסף כל דבר נחשב מיטב**, מפני שיכול למוכרו בכל מקום, ורק בקרקע הקפידה התורה שישלם מעידית, כדי שירצו לקנותה.

עוד מיישבת הגמ' (ט) שהמזיק יכול לשלם או כסף או מיטב, **ואם אין לו יכול לשלם שוה כסף**, ואינו חייב לטרוח ולהביא כסף.

לאביי איירי בקרקעות שבניסן הם יקרות ובתשרי מחירם יורד, שאם בא הניזק בתשרי ורוצה קרקע בינונית גדולה יותר, שנותן לו המזיק בינונית כיוקרא דניסן.

כמה דיני ממונות

מתי מוכר שדה נקרא בעל דברים של הבעל חוב- לל"ק רק אם מכר באחריות, שהרי יחזור הלוקח למוכר, ולל"ב אף שלא באחריות כדי שלא יהיה ללוקח תרעומת עליו.

המוכר שדהו ויצאו עליה עסיקין- לל"ק אם מכר באחריות יכול הלוקח לחזור בו, ואם מכר שלא באחריות אינו יכול לחזור בו משעה שהחזיק בה, והיינו מכי דייש אמצרי, ולל"ב אפי' באחריות אינו יכול לחזור בו, דאמר ליה אחוי טירפך ואשלם לך.

ט. דין בעל חוב שגבה מיורשים-

שני אחים שחלקו אחד נטל קרקע והשני כספים, ובא בעל חוב וגבה מהקרקע, לל"ק חוזר יורש הקרקע ונטל מהמעות, שהרי גם הוא חייב לשלם חוב אביו, ולל"ב אינו נטל מהמעות דעל דעת זה חלקו זה קרקע וזה כספים.

ואם שניהם נטלו קרקע ונטל בעל חוב מאחד מהם, לרב בטלה החלוקה, דס"ל שהאחין שחלקו כיורשים הוו. ולשמואל מי שגבו ממנו הפסיד, דס"ל שהאחים שחלקו לקוחות הוו. ולרב אסי נטל מאחיו רביע או בקרקע או במעות, דמספקא ליה אי יורשים הוו או לקוחות הוו.

ט: במצוה עד שלישי- והיינו שבהידור מצוה יש להוסיף שלישי, והגמ' מסתפקת אם שלישי מלגו או מלבר. ואם מוסיף יותר משלישי זה משל הקב"ה.

כל שחבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו- שאם מסר שור ובור לחש"ו והזיקו אע"פ שהיו קשורים חייב, ששור דרכו לנתוקי ובור דרכו לנתורי, אבל אם מסר גחלת לחש"ו והזיקה פטור, דכמה דשביק ליה מעמיא עמיא ואזלא, ואם מסר שלהבת לחש"ו לר"ל חייב דהא ברי הזיקא, ולר"ח אפי' בשלהבת פטור, דצוותא דחרש גרים, אבל מסר לו שור מותר ובור מגולה חייב, דלא צבתא דחרש גרים.

חומרות וקולות באבות נזיקין

שור ובור- שור חמור מבור שמשלם כופר ושלושים של עבד ואם נגמר דינו אסור בהנאה ודרכו לילך ולהזיק, וחייב על הכלים (ולר"י אף בור חייב בו על הכלים), וחייב אם נגח שור פסולי המוקדשין. ובור חמור משור שתחילת עשייתו לנזק והוא מועד מתחילתו.

שור ואש- שור חמור מאש שמשלם כופר ושלושים של עבד ואם נגמר דינו אסור בהנאה ואם מסרו לחש"ו חייב. ואש חמורה משור שהיא מועדת מתחילתה.

אש ובבור- בור חמור מאש שתחילת עשייתו לנזק ואם מסרו לחש"ו חייב, וחייב בטמון (ולר"י אף באש חייב על הטמון). ואש חמורה מבור שדרכה לילך ולהזיק, והיא מועדת גם לדבר שאין ראוי לה (והיינו כלים, ודלא כר"י המחייב כלים בבור, או אם ליחכה נירו וסיכסכה אבניו).

עשית מקצת הנזק

הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומין כהכשר כל נזקו- והיינו בחופר בו ט' ובא אחר והשלימו ל', דלת"ק האחרון חייב בין במיתה בין בנזיקין, ולרבי האחרון חייב במיתה ושניהם חייבים בנזיקין.

מסר שורו לה' בני אדם ופשע בו אחד מהם והזיק, אם בלעדיו לא היה השור שמור חייב, ואם גם בלעדיו היה השור שמור פטור.

המרבה בחבילה אם בלי החבילה לא היתה מזיקה חייב ואם לאו פטור.

וכמו שמצינו לגבי **צדקה** שמי בתשרי הוזלו קרקעותיו והוא דחוק למעות, מותר לתת לו צדקה עד מחצה, דעד מחצה רגילות שיוזלו הקרקעות.

רב אחא בר יעקב חולק על אב"י וסובר שגם בבינונית וזיבורית נוטל כשוויה עכשיו. ואמנם דין זה שייך בבעל חוב שרוצה זיבורית, שנוטל בתשרי לפי מחירה בניסן.

רב אחא בריה דרב איקא חולק על רב אחא בר יעקב וסובר שגם בזיבורית נוטל כשוויה עכשיו, ואמנם דין זה שייך אם אשה רוצה לגבות כתובתה מבינונית, שנותן לה בתשרי לפי מחירה בניסן.

עידית שלו או של עולם- לרבי ישמעאל שמין בשל נזיק ולא בשל עולם, והגמ' מסתפקת אם לר"ע שמין בשל מזיק או בשל עולם. ורבי אבא סובר שמשלם בשל מזיק.

תשלומין עידית בינונית וזיבורית כשאין לו מהמין שהוא חייב-

אדם שיש עליו תשלומין נזיקין פריעת חוב וכתובה, אם יש לו עידית בינונית וזיבורית, וניזקין גובים מעידית, ובעל חוב מבינונית, וכתובת אשה מזיבורית.

ואם אין לו אלא רק עידית או רק בינונית או רק זיבורית כולם גובים ממנה שיש לו.

ואם יש לו עידית ובינונית, גובה כתובה מבינונית, והשאר כדינם.

ואם יש לו עידית וזיבורית גובה הבעל חוב מזיבורית והשאר כדינם.

ואם יש לו בינונית וזיבורית גובה הניזק מבינונית, והשאר כדינם, הגמ' מבארת לפי הצד שבשלו הן שמין אין הבעל חוב גובה מזיבורית שהיא כבינוני שלו, דאיירי בהיתה לו עידית ומכרה. ואי בשל עולם הן שמין אם בינונית שלו כעידית דעלמא גובה הבעל חוב מזיבורית, ואם אינה כעידית דעלמא גובה מבינונית. ולרבינא י"א דלעולם בעל חוב גובה מזיבורית כדין התורה, דכתיב "בחוץ תעמוד" ודרכו להוציא פחות שבכלים, ואמרו שישלם מבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לווים, וי"א שלא תיקנו שיגבה בעל חוב מבינונית.

גבית קרקעות כשמכר החייב עידית בינונית וזיבורית

אם מכר לג' בני אדם יחד, גובים מהם כמו שהיו גובים מהבעלים.

ואם מכר בזה אחר זה כולם גובים מהאחרון, דאומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו, ואם אין לו גובים משלפניו וכו'.

אם מכר כמה קרקעות לאדם אחד בברייתא מבואר שגובה מהם כמו מהבעלים. הגמ' שואלת למה לא יגבו מן האחרון שהרי כשקנה את הראשונות הניח קרקעות אחרות לגבות מהם, והגמ' מיישבת שהטעם הוא מפני שאומר להם אי אפשרי בתקנת חכמים שתיקנו שלא לגבות ממשועבדים במקום שיש בני חורין.

ואין לומר דאיירי שקנה עידית באחרונה, וכל אחד גובה כדינו משום שאומר לו שהוא יכול להחזיר את הזיבורית למוכר, דא"כ לפי סברא זו גם הניזק יגבה מזיבורית, ובהכרח איירי ביתומים שהם אינם חייבים לפרוע חוב אביהם אלא הלוקח.

ח: ואם לקח עידית באחרונה ומכר הלוקח את הבינונית והזיבורית ושייר עידית כולם גובים מהעידית, שהרי אינו יכול לומר אי אפשרי. ואם מכר הלוקח את העידית אב"י סבר שייגבו מהעידית, ורבא אמר שכמו שהלוקח הראשון יכול לדחות לבינונית, ה"ה הלוקח השני, דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו.

ואם מכר הלוקח שדה אחת לאחר אם היא בינונית, ולא נשארה אצל הלוקח הראשון בינונית דכותה, יכול הבעל חוב לגבות ממי שהוא רוצה, אבל אם מכר עידית וזיבורית אינו גובה אלא בינונית מהלוקח הראשון.

ה' שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו ובא אחד וישב עליו ושברו, אם בלעדיו לא היה הספסל נשבר חייב, ואם גם בלעדיו היה נשבר פטור, ואם בלעדיו היה שבר בשתי שעות ונשבר בגללו אחרי שעה האחרון חייב, מפני שיכולים לומר לו שהיו קמים לפני שהיה הספסל נשבר, וכן אם סמך עליהם ונשבר הספסל חייב, דכוחו כגופו דמי.

הכוהו י בני אדם ב' מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה ומת כולן פטורים, ולריב"ב בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקירב את מיתתו.

בעלים מטפלים בנבילה

לשון מתני' "תשלומי" בא ללמד שהבעלים מטפלים בנבילה, ולומדים דין זה מ"מכה בהמה ישלמנה" קרי ישלמנה. ומ"אם טרוף יטרף יביאהו עד הטריפה לא ישלם" טריפה עצמה לא ישלם. ומ"והמות יהיה לו" דאיירי בניזק. וצריכא, דמזיק בהמה לא שכיחא, וטריפה לא הרגה בידים, ושור שנגח שור ממונו הזיק ולא הוא.

והנ"מ במה שהבעלים מטפלים בנבילה הוא לענין פחת הנבילה, אבל לענין התשלום בפועל הרי יכול לשלם לו אפי' כמה טריפות.

י"א: והא דכתיב "יביאהו עד" לחכמים יביא עדים שנטרפה באונס ופטור, ולאבא שאול בא ללמד שהטורח להביא את הנבילה לבי"ד הוא על המזיק, ואיירי כשהנבילה שוה אותו דבר בבור ובחוף, אבל אם היא שוה יותר בחוף א"כ בשל עצמו הוא טורח.

לשמואל דווקא בניזקין הבעלים מטפלים בנבילה, אבל בגנב וגזלן אין שמין את הנבילה והשברים. ולעולא שמין אף לגנב וגזלן. והלכתא אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אבל לשואל שמין.

אמר עולא אמר רבי אלעזר...

שליא שיצאה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני חוששת כבר מהיום הראשון לטמא טהרות בראשון, דס"ל אין מקצת שליא בלא ולד, אבל אינה מזונה שבועיים דנקיבה אלא משני. שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה, מפני שהשליא סימן ולד באשה ובבהמה.

י"א: בכור שנטרף בתוך ל' יום אין פודין אותו.

בהמה גסה נקנית במשיכה כחכמים, ו"א במסירה ו"א בהגבהה.

האחין שחלקו שמין גם את מה שעליהם, אבל לא מה שעל בניהם ובנותיהם שאין מביזים אותם לבוא לבי"ד, ובגדול האחים שניחא לשאר האחים שישמעו לו, אין שמין אף מה שעליו.

אפשר להאזין בקול הלשון לשיעורים קצרים על הדף היומי

בטל' 036171111 ולהקיש 123 ואח"כ 34.

שומר שמסר לשומר - לרב אלעזר פטור ואפי' ש"ש שמסר לש"ח פטור שהרי מסר לבן דעת. ולרבא חייב ואפי' ש"ח שמסר לש"ש, דיכול לומר שאין השני נאמן עליו בשבועיה.

י"ב. גובים חוב אפי' מעבדים והיינו אם עשאו אפותיקי ומכרו, אבל אם עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו, דבעבד יש קול ובשור אין קול. ואחרי שיצא רב נחמן אמר עולא שגובים עבדים אפי' מיתומים, וכן סוברים רב אלעזר ודייני נהרדעא ורב חנא בר ביזנא, אבל רב נחמן סובר שאין לגבות מן העבדים, וכמו שמצינו שפרוזבול חל על הקרקע ולא על העבדים, ומטלטלין נקנים עם הקרקע ולא עם העבדים.

קנין אגב

אין קונים קרקעות אגב עבדים, ואין קונים קרקע אגב מטלטלין אבל קונים מטלטלין אגב קרקע, ואין קונים עבדים אגב מטלטלין.

מטלטלין אגב עבדים בברייתא אחת מבואר שלא מועיל ובברייתא אחרת מבואר שמועיל.

הגמ' רוצה לבאר שנחלקו אי עבדא כמקרקעי או כמטלטלי. והגמ' דוחה שלכו"ע עבדא כמקרקעי, ומ"ד דלא קנה ס"ל שצריך קרקע דלא נידי. או שלכו"ע עבדא כמטלטלי והא דתניא קנה איירי בעודם עליו, שאם הוא כפות קנה, אבל ישן לא קנה.

ועבדים אגב קרקע אם הם עומדים בתוכה קנה, ואף למ"ד עבדא כמטלטלי ובמטלטלין לא בעינן צבורין, הכא דהמטלטלי נידי בעינן שיהיה בתוכה. ואם אין העבד בתוכה לא קנה, ואף למ"ד עבדא כמקרקעי ובקרקע יכול לקנות י' שדות ב' מדינות ע"י חזקה באחת, דקרקע דנידי לאמהני אלא כשהוא בתוכה.

י"ב: תשלומי נזיקין בקדשים קלים - לתנא דמתני' חיוב נזק הוא בנכסים שאין בהם מעילה, ואע"פ שהם קדושים, דס"ל כריה"ג שקדשים קלים הם ממונו. ואמנם אף לריה"ג לאחר שחיטה אינם ממונו, משלחן גבוה קא זכו, ולהכי תנן שהמקדש בחלקו אינה מקודשת אפי' בקדשים קלים. ובמתנות כהונה אף מחיים אינם ממונו, ולכן בכור אין מקדשים בו אלא בזמן הזה דלא חזי להקרבה, או בככור שנולד בחו"ל ואליבא דר"ש שלכתחילה אין מביאין אותו.

בסייעתא דשמיא יצא לאור

תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד).

תמצית הש"ס ב' (סדר נשים).

תמצית משנה ברורה על כל חלק א'.

תמצית תנ"ך

ותמצית ספרי מוסר

נקודות מכירה בירושלים, בני ברק,
מודיעין עילית, אשדוד, ורכסים.

הוצאת הגליון כרוכה
בהוצאות רבות

כל מי שנהנה מהגליון
ובידו לסייע בדבר
זכות הרבים תלויה בו,
אפשרות להנצחה וכדו'
לפרטים 0527692282

לפרטים והערות נא להתקשר
ל-052-7692282. בין הסדרים.
ניתן לקבל את הגליונות החודשיים
בדואר (בתשלום עלות המשלוח)
או בפקס, או במייל-
tamtzisshas@gmail.com

חבורות

מבית מחשבת התורה
office@machshevet.org | 1800-600-613

הקמת שיעורי תורה וקבוצות לימוד

הדרכה • סיוע • ליווי